

Naturen netop nu i juli.

- af Arne Friis Hansen.

Fodbold og Stor Hornugle

Danmarks banemænd i den første EM kamp, Finland, har ligesom så mange andre fodboldhold valgt sig en maskot. Eller rettere sagt, så har maskotten valgt det finske fodboldlandshold. I en kamp i 2007 på nationalarenaen i Helsinki mod Belgien fløj en stor hornugle ind på stadion og landede på fodboldmålet, så kampen måtte afbrydes, inden uglen fløj en æresrunde og overlod grønsværen til spillerne igen. Uglen blev døbt Bubi, som ligger lige op ad dets latinske navn *Bubo bubo*, og har siden været holdets maskot. Finland vandt i øvrigt sensationelt kampen 2-0 over Belgien.

Der er rapporteret om observation af ynglende Stor Hornugle ikke så langt fra Kalk Kaminoen. Stedet holdes hemmeligt for at beskytte fuglen. Der er nemlig ganske få store hornugler i Danmark; det skønnes hen mod 30-35 par, mens der f.eks. i Finland skønnes at leve ca. 3.000 par. Stor Hornugler er nataktive dyr, er godt camouflerede og sidder det meste af dagen helt stille, så det er ikke let at få øje på dem. Derimod høres de om vinteren i parringstiden med det karakteristiske bu-buu; deraf det latinske navn *Bubo bubo*. Hunnen lægger kun 2-3 æg, som ruges i 35 dage, og hele formeringsstrategien er relativ risikabel. Reden kan være en forladt musvågerede, men reden kan også være på jorden i f.eks. en gammel grusgrav, hvor en sulten grævling eller ræv nemt kan æde ungerne. Ungerne kan også dratte ud af reden og vokse til på jorden, hvor de med natlig piben tilkalder forældrenes cateringservice.

Musvåger og svævefly

Musvågen er en af Danmarks almindeligste rovfugle og kan opleves på hele Kalk Kaminoens rute. På gode, solrige dage opvarmes luften ovenover jordoverfladen ujævnt, så der opstår en opadgående luftstrøm der, hvor en luftmasse bliver varmere end den omgivende luft; også kaldet termik. Musvågen benytter sig af termikken, hvor den så kredser rundt; nogle gange med andre musvåger. Man kan se dem relativt højt på himlen svæve rundt i endeløse cirkler uden at bruge ét eneste vingeslag.

Det er præcist det samme vejrfænomen svæveflyverne anvender. De bliver hjulpet op i ca. 500 meters højde af enten af et slæbefly eller en wire fra et spil på jorden, som slipper svæveflyet i passende højde. Hvis ikke svæveflyet finder termik, så vil fartøjet dale med 0,5-1 m i sekundet eller mere, hvis det ligger i nedadgående luftstrømme. Hvis piloten derimod finder termik, så kan den være så kraftig, at den kan bære svæveflyet opad med 3-5 meter i sekundet. En af de ting der kendetegner en god svæveflyvepilot er naturligvis evnen til at opsøge og flyve i termikken korrekt. Her kan vi stadig beundre de fugle, der flyver termikflyvning med lethed, f.eks. musvåger. Hvis man

så svæveflyets eller musvågens bevægelser på et kort, ville man se uendelige cirkler i langtrukne spiraler hen over himlen, indtil de synes at have fået nok højde og flyver ud af termikken og videre, indtil de finder ny termik. På den måde kan både musvåge og svævefly nå lange distancer uden brug af megen energi. De meget almindelige cumulus skyer er ofte et resultat af opadgående luftstrømme, hvor luften i luftstrømmen bliver afkølet nok i højden til den kondenserer.

Hylden og druehylden

Hylden er der ingen der har valgt, den vælger sig selv. Ingen planter den, den skal nok indfinde sig uden menneskelig indblanding. I gamle levende hegn, bag ved laden, måske i hjørnet af haven, akkurat som figentræet sydpå vokser i stengærdet eller bag æselstalden. Der er næppe mere end få hundrede meter mellem hyldebuskene på Kalk Kaminoen.

Hylden blomstrede i juni og måske også her i begyndelsen af juli inden de grønne, umodne bær dannes. De grønne bær er mere eller mindre giftige og indeholder et stof som afspalter blåsyre. Af de grønne, umodne bær kan der dog syltes en erstatning for kapers, men det bør foregå under kyndig og behørig supervision af en kender af processen for at eliminere giftstoffet. Til gengæld er hverken blomsten eller de modne, mørkerøde bær giftige. Hyldeblomstsaft kan tilvirkes af de hvidgule blomster, og en hyldebærsaft er en rigtig god, varm drik om efteråret, når forkølelse og snue indfinder sig.

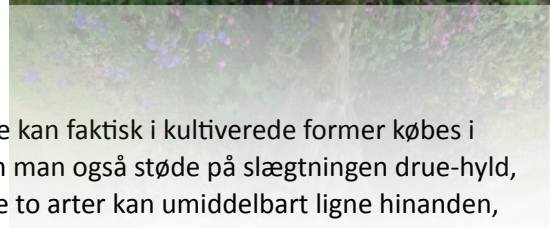
Det er ikke helt rigtigt, at hylden altid vælger sig selv. De kan faktisk i kultiverede former købes i planteskoler. I naturen, især lidt skyggefulde steder, kan man også støde på slægtingen drue-hyld, som trods det gastronomisk klingende navn er giftig. De to arter kan umiddelbart ligne hinanden, men hvor den alm. hylde blomst er en klase, så sidder blomsten hos drue-hyld i en kvast og bærrerne bliver rødere.

En af Danmarks hekse, nyligt afdøde Dannie Druehyld tog navn efter drue-hylden. Tæt ved heksens værksted ved Rebildcentret bliver der lige nu til ære for egnens afdøde heks oprettet et særligt område, Dannies Skov, hvor besøgende kan gå i Dannies fodspor.

Skulle en stakkels vandrende på Kalk Kaminoen undervejs blive ramt af en fæl tandpine, så er hjælpen nær. Find et hylde træ og tag en splint af træet, som stikkes ned i tandkødet ved den værkende tand og sæt så træsplinten tilbage i træet. Tandpinen skulle derefter blive overført til træet. Meget overtro har i tidens løb knyttet sig til hylden. Hvis man gerne ville være fri for feber, så skulle man Sankthansaften spise hyldens blomster stegt i smør. De kan jo også dypes i pandekagedej og dymsteges. En sikker hitter hos børn.

Bregner og padderokker

Mange steder på Kalk Kaminoens rute vokser der bregner. Især i skovenes skygge vokser den meget almindelige Alm. Mangeløv, som er en klassisk bregne, som den ville tage sig ud på en børnetegning. De ser fristende ud, men er giftige. Imidlertid har man helt op til 1960'erne kunnet købe kapsler,

ganske vist på recept, af bregdens rod mod bændelorm. En skrap kur, som skulle ledsages af et smertestillende medikament og afsluttes med et forsvarligt lavement! De bløde blade kan nu anvendes, hvis man skulle have glemt at putte toiletrullen i rygsækken.

Hjortetungen er en anden og meget sjælden bregne og vokser kun ganske få steder i Danmark; bl.a. på nordvendte kalkskrænter i Dybdalskoven, hvor den ligeledes meget sjældne Skør Bægerbregne gror. To yderst sjældne bregner, som kræver den omhyggeligste beskyttelse.

Padderokkerne vil for de fleste arters vedkommende gerne have fødderne i vand. I Søgård Mose kan de flere steder ses i vandkanten. 30-50 cm lange rør, som kan skilles ad i samlingerne, som var de udviklet som legetøj af den lille ingeniør.

Både bregner og padderokker er såkaldte karsporeplanter, som formerer sig ved hjælp af sporer og ikke frø. De er meget gamle planter, som evolutionært har vokset på kloden længe før mange af de blomster og træer, som vi kender i dag, der formerer sig med frø. De planteædende dinosaurer vandrede rundt i skove og åd af kæmpestore padderokker og bregner, som er ret primitive planter og i tidens lange løb er blevet overhalet indenom af mere avancerede blomster, planter og træer.